

گذری بر مفهوم مکان و جایگاه آن در معماری معاصر ایران

محمدحسین دره زرشکی^{۱*}، مصطفی زارعیان مزرعه خسرو^۲، مهدی صادق احمدی^۳

۱- * کارشناسی ارشد معماری، یزد، ایران، نویسنده مسئول، mh.dzk@yahoo.com

۲- کارشناسی ارشد معماری، یزد، ایران، Mzareianm@gmail.com

۳- عضو هیئت علمی دانشگاه فنی و حرفه ای، یزد، ایران

⋮

چکیده

مکان و جایگاه آن در هنر و معماری ایران همواره از سوی متفکرین فلسفه اسلامی و اسلام شناسان مورد بحث‌های مختلف قرار گرفته است. مکان در معماری ایرانی بر اصول خیریت و کمال، مطلقیت و عدم تناهی استوار است که باعث شده تا مکان دارای خصوصیتی چون هندسه، مرکزیت، امتداد و تجلی الهی باشد. لذا مکان، فضایی است که در آن اوصاف الهی متجلی شود. مقاله حاضر تلاشی است در جهت بررسی جایگاه مفهوم مکان در معماری معاصر و طوعم با آن ریشه یابی دلایل ایجاد جریان گسستگی این مفهوم از اصلش. سوال طرح شده این است مولفه های مؤثر و محرک در روند گسستگی و کم ارزشی مفهوم مکان در معماری معاصر چیست؟

در این مقاله بر اساس فرضیه پژوهش مبنی بر وجود ارتباط میان احوالات و نوع دیدگاه خاص نسبت به مفهوم مکان در معماری معاصر و جریان گسستگی موجود، ابتدا مبانی نظری مفهوم مکان در معماری بررسی می شود. در این زمینه مروری بر آراء و تعاریف و همچنین نقش و جایگاه مکان در معماری سنتی و معاصر خواهد شد. نتایج تحقیق مبین این مطلب است معماری و شهرسازی معاصر به مقوله «مکان» یا اصلا توجه نمی کند یا اگر بخواهد آن را مد نظر قرار دهد، تنها به مثابه ابژه‌ای صرف به آن نگاه می کند؛ ابژه‌ای برای سوژه‌ای که در مقابل آن است، نه همراه با آن. این دستاورد حاصل تفکر دکارتی است. در این تفکر انسان به سوژه‌ای صرف تبدیل شده که خود را در مقابل چیزها می بیند، نه در کنار آنها و با آنها. لذا دستاورد این نگرش "ایجاد جریان گسستگی از مفاهیم اصیل ایرانی" در پی توافقی هماهنگ شده می شود که فقط به چیزها با کیفیت یکسو نگرانه علم نظر انداخته شود.

واژه‌های کلیدی: مکان، معماری معاصر، کارایی، پایایی، زیبایی، والایی

۱- مقدمه

در معماری اساس مکان گذاشته می شود و هر دو با سکونت انسان بر روی زمین ارتباط دارند. هنر معماری از دیرباز تا کنون در راستای این هدف شکل گرفته که مکان را برای آدمی آشکار کند. البته در جهت تحقق این آرمان در طول تاریخ؛ زمانی بسیار موفق و زمانی ناکارآمد بوده است. چه بسا، زمانی معماری سنتی اسلامی- ایرانی، در این زمینه حرف‌های زیادی برای گفتن داشت؛ ولی امروزه با گذر در خیابان‌ها و کوچه‌های شهر هویت اصیل خود را فراموش شده می بینیم. با در نظر گرفتن وضعیت متفاوت مفهوم مکان در طراحی معماری معاصر نسبت به معماری سنتی و از آنجا که تفکر و شیوه نگرستن به مفهوم مکان نقش مهمی در ارتقاء مفهوم فضا ایفا می کند، سراغ مبانی و مفهوم مکان در معماری ایران هرچند اجمالی